

Bij de handelsbalans van Arnhem

Op de hoek van de Markt en de Turfstraat in Arnhem verrees tussen 1761 en 1768 een majestueus centrum voor handel en verkeer dat kooplieden van heinde en verre weldra zouden leren kennen als De Waag. Stadsbouwmeester Hendrik Viervant trok het centrum op in in een sfeer van weelderige rijkdom die monumentspecialisten thans omschrijven als "een overgangstijl tussen Lodewijk XV en Lodewijk XVI". Ooit werden hier alle waren voor de Arnhemse markt tegen betaling op een balans gewogen. Keurmeesters controleerden de producten tevens op kwaliteit.

Het was niet de eerste Waag die in Arnhem heeft gestaan. Al in 1353 wordt een dergelijk handelscentrum in de annalen der geschiedenis vermeld. De stad had toen al een markt van formaat. Er kwamen veel goederen uit Keulen, dat Arnhem volledige handelsvrijheid had verleend. In Oost Friesland genoten de Arnhemmers bescherming en vrijheid van verkeer als ze die noordelijke streek bezochten om paarden te kopen in Jever en Oldenburg. Aan de Schoonhovenaren verkochten de Arnhemmers planken en velgen van Veluws hout. De handelaren namen vervolgens haring, zalm, aal, boter en kaas mee terug naar huis.

Al deze activiteiten werden niet altijd overall met gejuich begroet: in 1355 gaf de graaf van Holland het bevel aan zijn onderdanen om alle goederen van doorreizende Arnhemmers in beslag te nemen: een middeleeuws handelsembargo voor ongewenste concurrentie.

De Waag van die ongewenste concurrent stond in de middeleeuwen ook op al de Markt: waarschijnlijk aan de andere kant van de huidige Waag, ter hoogte van de voorzijde van het Paleis van Justitie van nu. Daar in de buurt moet ook het oude stadhuis van Arnhem hebben gestaan. De forse groei van de markt zorgde er echter voor dat de oude

Waag op den duur veel te klein werd: vandaar dat het stadsbestuur in 1698 besloot om in de kerk van het voormalige Sint Catherina Gasthuis in de Bakkerstraat een balans in te richten.

Die verloor zijn functie in 1768, toen Hendrik Viervant zijn majestueuze Waag aan de Markt had voltooid. Drie jaar later liet de magistraat van Arnhem

de bovenverdieping vol storten met roge, dat hij in Amsterdam gekocht had voor "190 gulden per last". Dat was een extreem hoge prijs voor die tijd. Het is onbekend of het graanmagazijn destijds streng bewaakt werd, maar het ligt wel voor de hand. Wie over het graan beschikte had macht. Gebrek aan graan bij de bevolking gaf vaak aanleiding tot

voedselrellen en andere ongeregeldeheden.

Het Stedelijk Museum van Oudheden was in de tweede helft van de vorige eeuw in een deel van De Waag gevestigd: later verhuisde de collectie naar de voormalige Buitensociëteit - het Gemeentemuseum - aan de Utrechtseweg. In een ander deel van De Waag zat ooit de 'garnizoenskleerdermakerij' J.F. Gallé. Naast de grote deur aan de kant van de Turfstraat bevonden zich nog twee kleinere deuren, die toegang gaven tot de bovenverdiepingen. Daar woonden de pachtster mejuffrouw A. van Ruyven en diverse andere kamerbewoners.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd De Waag grotendeels verwoest: alleen een paar buitengevels stonden na afloop nog overeind. Een ingrijpende restauratie bracht het schitterende pand in 1961 weer in het stadsbeeld terug. De gemeente heeft De Waag aan het begin van de jaren zestig verkocht aan de Hervormde Gemeente, die er haar kerkelijk bureau in vestigde. De Gelderse afdeling van het CDA zat er tot 1 september 1996. Voorts houdt de Stichting Arnhem Promotion al enige tijd kantoor in het oude handelscentrum.

De Hervormde Gemeente heeft het monument inmiddels overgedragen aan de beleggingsmaatschappij Indalo Vastgoed BV, die ambitieuze plannen heeft voor de omgeving van de Rijnkade. De Waag zou ruimte kunnen bieden aan een Grand Café en nog veel meer. Of het zover komt is een kwestie van onderhandelen. Vast staat dat De Waag leven in de brouwerij verdient: bij voorkeur een drukte van het kaliber uit de hoogtijdagen van de Arnhemse handelsbalans.